Tekst gwarowy — Dolistowo 2

Autor: Monika Kresa

Informator: Wacława Siemion, urodzona w 1945 roku w pobliskich Wydminach, dzieciństwo spędziła w Mazuchówce. Mąż pochodził z Dolistowa i pani Wacława po zamążpójściu zamieszkała w Dolistowie. Wspólnie pracowali na roli, pani Wacława przez jakiś czas pracowała też w szkole. Nigdzie na dłużej nie wyjeżdżała. Nagrała: Beata Giełażyn. Przepisała i opracowała: Monika Kresa. Weryfikacja: Halina Karaś. {vm}T096.mp3|L{/vm} Nasza ciotka mówiła, idzie {tt} = o. Prelabializacja, czyli poprzedzenie samogłoski o w nagłosie niezgłoskotwórczym u (zapisywanym jak ł).|ło{/tt}, weźnie, {tt} = idą. Utrata nosowości (denazalizacja) przez wygłosową samogłoskę nosową ą, stąd wymowa jako o. |ido{/tt} na te łąki. Tu kawa zbożowa musiała być, {tt} = zsiadłe. Uproszczenie grupy spółgłoskowej zś = ś. Ł przedniojęzykowozębowe} w całym tekście graficznie oddawane za pomocą ł. |siadłe{/tt} {tt} = mleko. Miękkie l’ przed samogłoską przednią e. |ml’eko{/tt}, tołkanica, na łąki do siana {tt} = jak. Charakterystyczna dla informatorki uproszczona wymowa jak = (a)k. |(a)k{/tt} szli, tam kawał wędzonek i słoniny brali i {tt} = cebulę. Zachowanie dawnego y w wyrazie. |cybule{/tt} z sobo brali na te łąki. Skończy się picie tej kawy, bo jeszcze i mnie to {tt}Dźwięczne h (oznaczane pogrubieniem).|zahaczyło{/tt}, wycisno pjęto te {tt} = wiesz. Rozłożona (asynchroniczna) wymowa wargowej miękkiej w’ z j jako elementem palatalnym.|wjesz{/tt}, na bagnie {tt} = tą. Utrata nosowości (denazalizacja) przez wygłosową samogłoskę nosową ą, stąd wymowa jako o. |to{/tt} wode, a ta robaczki te takie {tt} = drobniutkie. Wymowa twarda zmiękczonej głoski k, tj. połączenie k’e wymawiane jak ke. |drobniutke{/tt} krążo tak, wjesz gęsto, bo to {tt} = brudna. Dawne a pochylone jeszcze się ścieśniło i wymawiane jest jako o. |brudno{/tt} woda, to chusteczko sie tako higieniczno, jeszcze drugo sie przecedzi i to sie pije, te rudzizne. Ona tam trocha osiądzie ten osad, {tt} = ale. Redukcja (ścieśnienie) e do i w sylabie nieakcentowanej. |ali{/tt} wjesz. To {tt}= ciotka.|atka{/tt} opowiada, nie śmjejcie sie, tak mówi, to prawda była. Jak odchodziła, mówi, z tych {tt} = łąk. Upowszechnienie końcówki -ów w D. lmn. rzeczowników niezależnie od ich rodzaju gramatycznego (cecha prawie ogólnogwarowa). |łąków{/tt} nieraz, to tak ciężko na umęczone to, mówi, jak odchodziła, mówi, tak o: Boże, żeby tu wylało morze. Przy sianie, kochana, najpierw pjersze pokos był zbierany, później otawa zbierane i to trzeba było wszystko na nosidłach, bo {tt} = inaczej. Prejotacja, czyli poprzedzenie samogłoski i w nagłosie jotą. |jinaczej{/tt} nie, bo wpadnie ci noga w te bagno, ledwo wyrwiesz w tych butach, a {tt} = niektóre. Rozpodobnienie grupy kt > cht, tj. jedna z dwóch spółgłosek zwartych (k) traci zwartość i przechodzi w odpowiednią spółgłoskę szczelinową. |niechtóre{/tt} to uwijali sobje takimi uwijami, tyko wjesz, szpagatem, to {tt} = chociaż lepiej. Nieudźwięczniająca fonetyka międzywyrazowa.|chociasz lżej{/tt} było chodzić, ali i strach było, bo strasznie żmijów dużo. Siedzieli na tych kępkach, my {tt} = jemy. Charakterystyczne dla gwar podwojenie spółgłoski j w wyrazach typu jem, jemy. |jjemy{/tt}, a obok nas żmije. A jakieś inne węże jeszcze tu są? A takie. Jakieś takie pytony, nie pytony, nie wjem, co to łazi {tt} = takie. Twarda wymowa zmiękczonego k’ w grupie k’e. |take{/tt}, {tt} = gdzie. Uproszczenie grupy spółgłoskowej gdź = dź|dzie{/tt} tak. O ile, o Jezu, a w lesie w jagodniku na pjeńkach, w tych grzędach to na słońcu się opalajo. A jest, a jest na tym bagnie wszystkiego, kochaniutka. Żurawiny też so tu, jagody prześliczne {tt} = jagody prześliczne były. Typowe dla gwar zwłaszcza Polski wschodniej upowszechnienie form czasu przeszłego na -li niezależnie od rodzaju łączącego się z nimi rzeczownika związane z nieukształtowaniem się w gwarach takiej kategorii męskoosobowości jak w języku ogólnym. |byli{/tt}, to tera zaczeli pryskać od tych wjesz, że to lasy chorujo troche, no to zaczeli tam pryskać od tego robactwa, to przepadli jagody, dzie niegdzie jagódka. A i jest, a tej zwierzyny, a wszystkiego, tam jakiś takich. No żurawie jak pięknie śpiewają cały czas teraz. A jak śnieg ten popadał, {tt}pozawczora ‘przedwczoraj’.|pozawczora{/tt}… to (a)k piszczeli oni. Wjesz, bjało, oni nie majo dzie stać. Oni {tt} = one myślały. Por. wyżej. Typowe dla gwar zwłaszcza Polski wschodniej upowszechnienie form czasu przeszłego na -li niezależnie od rodzaju łączącego się z nimi rzeczownika związane z nieukształtowaniem się w gwarach takiej kategorii męskoosobowości jak w języku ogólnym. |myśleli{/tt} ak {tt} ścieplało ociepliło się’. Inny niż w polszczyźnie ogólnej przedrostek w czasowniku. |ścieplało{/tt}, że to lato jim. No, pjękne, pjękne.

A tu u nas, jak {tt}zawieść się ‘zagnieździć się’.|zawjedli sie{/tt} na {tt}= na bzie (wyraz bez wzmocniony spółgłoską t, stąd po ubezdźwięcznieniu best i w odmianie: na beście).|beście{/tt} {tt} = (zagnieździły się) cietrzewie. Inna (-y zamiast -‘e) niż w języku ogólnym końcówka M. l. mn. rzeczownika cietrzew i stwardnienie w’. |cietrzewy{/tt}, ale śliczne to ptaki so. Tu w beście na tej piwnicy, no wiesz, (a)k póni zaczeli ganiać ich, to widać to, to ło, {tt} = jastrzębie. Inna niż w języku ogólnym końcówka M. l. mn. rzeczownika związana z redukcją e do i w sylabie nieakcentowanej.|jastrzębi{/tt}, te kury co tak atakujo, to jich chyba tak poprzestraszali, tera przenieśli sie, widziałam któregoś dnia, jak jechaliśmy, to widziałam, jak siedziało pjęć na brzezinie, ale pjękne, puszyste, kolorowe. Jak paw wygląda. Mówili, że jich wcale już tu nie było, teraz znowu skądś się pokazali, nie wiem, dzie oni odleciały. No widzisz, widzisz, troche wy… wy… Musieli dzieś się

zawjeruszyć i skońść przyleciały, bo {tt} = już nie. Nieudźwięczniająca fonetyka międzywyrazowa. |jusz nie{/tt} było ich tutaj. A teraz znów sie {tt} = pokazały się. Inny przedrostek niż w polszczyźnie ogólnej, por. wyżej: upowszechnienie się form czasu przeszłego na -li niezależnie od rodzaju gramatycznego łączącego się z nimi rzeczownika.|okazali{/tt}, a tu dużo jest tych takich, tych o, bataljonów, tych o take te, rydzyków tych ptaków takich na dłużkich nóżkach i take {tt} = długie. Spółgłoska ł przedniojęzykowo-zębowe. Twarda wymowa połączenia k’e jako ke. |długe{/tt} dzióbki majom i spacerujo po drodze (a)k jedz’isz. Ciągnikiem to oni dopiero ucie… schrzaniajo z drogi na boki, żeby ich nie przejeachać No, tak, usły… A te kormany, co siadali tutaj na tym drzewie, to zerznęli w zeszłym roku te drzewo, a teraz siadajo najwięcej tam przylatujo teraz w tym w Jesienowie i w {tt} = Polkowie. Samogłoska o wymawiana jako dźwięk pośredni pomiędzy o i u. |Poulkowie{/tt}.